

ПОНЯТТЯ ТА СПЕЦИФІКА ЖИТЛОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

**СІРОТОВ Олександр Андрійович - Начальник чергової частини
Відділення поліції №1 Одеського районного управління поліції №2 ГУНП в
Одеській області, доктор філософії**

**ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4818-385X>
УДК 342.9**

DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2024.1.58>

В статті за рахунок детального аналізу відомчої нормативно-правової бази в сфері діяльності поліції та загального житлового законодавства побудовано дефініцію житлового забезпечення працівників Національної поліції України. Констатовано, що специфіка житлового забезпечення поліцейських полягає в наступному: 1) наявності окремих правових гарантій забезпечення житлових потреб поліцейських та членів їх сімей; 2) дії спеціальної нормативно-правової бази, яка визначає особливий порядок житлового забезпечення співробітників Національної поліції України; 3) закріпленні в законодавстві нетипових різновидів житлового забезпечення, які включають в себе надання тимчасового відомчого житла для проходження служби в певній місцевості, а також забезпечення житлом на умовах фінансового лізингу.

Ключові слова: житлове забезпечення, працівники Національної поліції України, поліцейські, житлове забезпечення поліцейських, специфіка житлового забезпечення в поліції.

Постановка проблеми

Відповідно до статті 47 Конституції України від 28.06.1996 №254к/96-ВР кожен має право на житло. Держава створює умови, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду. Громадянам, які потребують соціального захисту, житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них

плату відповідно до закону. Ніхто не може бути примусово позбавлений житла інакше як на підставі закону за рішенням суду [1]. Зважаючи на центральну роль Конституції, як основного закону держави, представлені положення в повній мірі поширено і на працівників Національної поліції України порядок та особливості забезпечення житлом яких мають свою специфіку.

Стан дослідження проблеми

Науковим підґрунтям даного дослідження є напрацювання О.Є. Аврамова, Н.О. Давидова, О.М. Ігнат'єва, О.І. Косілової, Д.М. Лук'янець, О.В. Новикова, В.В. Шаль тощо. В роботах представлених та інших науковців досліджувались особливості змісту, правового та державного регулювання житлового забезпечення як звичайних громадян, так і осіб, які знаходяться на державній, військовій іншій службі. Попри суттєвий науковий доробок, специфіка забезпечення житлом саме працівників органів та підрозділів національної поліції України на сьогоднішній день не знайшла належного розкриття в юридичній літературі.

Мета і завдання дослідження

Виходячи з вищевикладеного метою даної наукової статі є дослідження специфіки та формулювання поняття житлового забезпечення поліцейських. Реалізація визначеної наукової цілі передбачає вирішення супутніх завдань, а саме: навести етимологічну характеристику категорії «забезпечен-

ня»; проаналізувати законодавчі та наукові концепції щодо сутності житлового забезпечення; розробити дефініцію житлового забезпечення поліцейських та опрацювати специфіку реалізації категорії з огляду на відомчі нормативно-правові акти в галузі діяльності НПУ.

Наукова новизна дослідження

Стаття є першою науковою роботою в якій сформульовано новий підхід до тлумачення житлового забезпечення поліцейських, а також приділяється увага головним особливостям його практичної реалізації.

Виклад основного матеріалу

Почати варто з того, що слово «забезпечення» виходить з дієслова «забезпечувати», яке означає гарантувати щось; робити цілком можливим, дійсним, реально здійсненим; створювати всі необхідні умови для здійснення будь-чого, гарантувати будь-що [2, с.42]. В правовому ключі П.М. Рабінович визначає «забезпечення» як діяльність по створенню умов для здійснення прав та свобод людини та виділяє його наступні елементи: 1) сприяння реалізації прав та свобод (шляхом позитивного впливу на формування їх загальносоціальних гарантій); 2) охорону (шляхом вжиття заходів, зокрема юридичних, для попередження та профілактики правопорушень прав та свобод особи); 3) захист прав та свобод особи (відновлення порушеного правомірного стану, притягнення правопорушників до юридичної відповідальності) [3, с.9;4, с.23].

Що стосується житлового забезпечення, то дане питання загально регламентовано в державі Житловим кодексом України від 30.06.1983 №5464-Х в статті 1 якого вказується: «Відповідно до Конституції України громадяни мають право на житло. Це право забезпечується розвитком і охороною житлового фонду, сприянням кооперативному та індивідуальному житловому будівництву, справедливим розподілом під громадським контролем жилої площі, яка надається в міру здійснення програми будівництва благоустроєних жител, наданням громадянам за їх бажанням грошової компенсації за належне їм для отримання жиле приміщення

для категорій громадян, визначених законом, а також невисокою платою за квартиру і комунальні послуги» [5].

Далі положеннями Кодексу визначено, що державний житловий фонд перебуває у віданні місцевих рад (житловий фонд місцевих Рад) та у віданні міністерств, державних комітетів і відомств (відомчий житловий фонд). Відповідно до законодавства України будинки відомчого житлового фонду в містах і селищах міського типу підлягають поступовій передачі до відання місцевих рад у порядку і в строки, що визначаються Кабінетом Міністрів України. Жилі будинки, споруджені з залученням у порядку пайової участі коштів державних підприємств, установ, організацій, зараховуються (якщо інше не встановлено законодавством) до житлового фонду місцевих рад, коли функції єдиного замовника по спорудженню цих будинків виконував виконавчий комітет ради. Жилі будинки і жилі приміщення призначаються для постійного або тимчасового проживання громадян, а також для використання у встановленому порядку як службових жилих приміщень і гуртожитків. Надання приміщень у жилих будинках для потреб промислового характеру забороняється [5].

На доктринальному рівні широку та одну з найбільш довершених дефініцій житлового забезпечення запропонувала О.Є. Аврамова. На її погляд, це система заходів щодо організації задоволення житлової потреби населення в державі на рівні державної, регіональної, місцевої житлової політики. Воно включає організаційне, нормативно-правове, матеріально-технічне забезпечення щодо створення та експлуатації житлового фонду; розробки механізмів набуття права на житло; створення та функціонування органів публічної влади, недержавних установ у сфері житлового забезпечення; правове регулювання відносин; захисту права на житло тощо. Базовим елементом системи житлового забезпечення є державне управління житловою сферою на державному, регіональному та місцевому рівнях. Зокрема щодо регулювання ринку житла, створення державних або місцевих програм доступного житла, формування комфортного жит-

лового середовища, підтримка житлового будівництва, втілення житлових інноваційних проєктів щодо створення та експлуатації житла в умовах воєнного стану, може включати і діяльність щодо розмінування житла тощо. Житлове забезпечення як правова дефініція має комплексну правову природу, що включає як публічно-правову, так і приватноправову складову. Цей інститут поєднує правові норми та механізми у сфері державного управління житлового сектора, регулювання відносин між суб'єктами щодо набуття права на житло, проживання в житлі, управління житлом тощо [6, с.126].

В.В. Наконечний доходить наступних висновків з приводу сутності і значення житлового забезпечення військовослужбовців. На думку автора категорія являє собою ключовий елемент соціального захисту даних суб'єктів, що забезпечує належні умови для проживання з урахуванням специфіки військової служби, включаючи часті переміщення по службі та виконання службових обов'язків, зокрема участь в бойових діях. Система житлового забезпечення військовослужбовців в Україні охоплює такі способи: забезпечення житлом, грошову компенсацію для придбання житла, надання тимчасового службового житла, приватизацію, пільгові кредити на будівництво чи придбання житла, а також пільги на житлово-комунальні послуги. Водночас ці механізми потребують подальшого вдосконалення для забезпечення більш ефективного та комплексного підходу до задоволення житлових потреб військових [7, с.280].

З огляду на викладене можемо зробити висновок, що житлове забезпечення поліцейських – це складова системи їх соціального захисту, яка полягає у діяльності уповноважених державних та органів місцевого самоврядування по задоволенню житлових потреб працівників органів та підрозділі Національної поліції України, а також членів їх сімей з урахуванням специфіки, складності та ризиків службово-трудої діяльності.

Житлове забезпечення поліцейських регламентовано статтею 96 Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 №580-VIII. Відповідно до зазначеної норми поліцейські забезпечуються житлом на під-

ставах і в порядку, визначених житловим законодавством. Водночас, співробітникам НПУ, які згідно із законом визнані такими, що потребують поліпшення житлових умов, житлова площа надається в першочерговому порядку. Особам, які звільнені зі служби в поліції і визнані особами з інвалідністю I групи внаслідок поранення, контузії, каліцтва, одержаних під час виконання службових обов'язків під час служби в поліції, або захворювання, одержаного під час проходження служби в поліції, і які згідно із законом визнані такими, що потребують поліпшення житлових умов, житлові приміщення надаються позачергово. Членам сім'ї (дружині (чоловіку), дітям) поліцейського, який загинув під час виконання службових обов'язків, які згідно із законом визнані такими, що потребують поліпшення житлових умов та на момент загибелі поліцейського перебували на обліку осіб, які потребують поліпшення житлових умов, у відповідному населеному пункті, житлове приміщення надається в позачерговому порядку. Поліцейські, які перебувають на обліку громадян, що потребують поліпшення житлових умов, під час звільнення зі служби в поліції за станом здоров'я, за віком, у зв'язку із скороченням штату залишаються на цьому обліку до одержання житла з державного житлового фонду до настання визначених законом підстав для зняття із зазначеного обліку [8].

В окремих випадках поліцейським та членам їхніх сімей можуть надаватися житлові приміщення в гуртожитках та службові житлові приміщення [8]. Службові житлові приміщення надаються для проживання поліцейських, державних службовців та працівників органів поліції, а також закладів і установ поліції на час проходження ними служби (виконання роботи), якщо виконання службових обов'язків зумовлює необхідність проживання за місцем служби (роботи) та/або в безпосередній близькості до нього, разом із членами їхніх сімей. Органи поліції, заклади та установи поліції зобов'язані забезпечувати використання службових житлових приміщень виключно відповідно до їх цільового призначення. Службові житлові приміщення надаються працівникам поліції, місце проживання (перебування) яких

задеклароване або зареєстроване в населеному пункті, де розташований відповідний орган, заклад чи установа поліції. Водночас за рішенням виконавчого органу службове житлове приміщення може бути надане працівникові поліції, місце проживання (перебування) якого задеклароване або зареєстроване в іншому населеному пункті.

Крім визначеного, керівники органів поліції мають право виплачувати поліцейським, які не мають власного житла в населеному пункті, де вони проходять службу, і винаймають житло на підставі договору житлового найму, компенсацію за найм [8]. Порядок та розміри даної компенсації уточнено Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку виплати та визначення розміру грошової компенсації поліцейським за найм ними житла» від 24.10.2018 №866.

Відповідно до порядку грошова компенсація виплачується щомісяця (у поточному місяці за попередній) у розмірі фактичних витрат, але не більш як: два прожиткових мінімуми, установлені законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, - у м. Києві; півтора прожиткового мінімуму, установленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, - у м.м. Сімферополі, Севастополі та обласних центрах; один прожитковий мінімум, установлений законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, - в інших населених пунктах. Зазначені розміри збільшуються в 1,5 рази за наявності в поліцейського трьох і більше членів сім'ї. Виплата грошової компенсації поліцейським здійснюється в межах відповідних бюджетних призначень, передбачених Національній поліції на відповідний рік. У разі коли двоє і більше членів сім'ї, які спільно проживають, є поліцейськими, грошова компенсація виплачується лише одному із членів сім'ї. Грошова компенсація не виплачується в разі: наявності на праві приватної власності в поліцейського або членів його сім'ї за місцем проходження служби житла, яке відповідає встановленим санітарним і технічним вимогам та площа якого відповідає нормам жилої площі, визначеним житловим законодавством; нещасті поліцейським службового житлового приміщення (у тому

числі житлового приміщення в гуртожитку) за попереднім місцем проходження служби (крім осіб, що прибули з тимчасово окупованої території України та району проведення антитерористичної операції); отримання одним з повнолітніх членів сім'ї поліцейського компенсації за найм житла [9].

Як спеціальний різновид варто виділити житлове забезпечення поліцейських на умовах фінансового лізингу. Згідно до Закону України «Про фінансовий лізинг» від 04.02.2021 №1201-IX це вид правових відносин, за якими лізингодавець зобов'язується відповідно до договору фінансового лізингу на строк та за плату, визначені таким договором, передати лізингоодержувачу у володіння та користування як об'єкт фінансового лізингу майно, що належить лізингодавцю на праві власності та набуто ним без попередньої домовленості із лізингоодержувачем, або майно, спеціально придбане лізингодавцем у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов, а також які передбачають при цьому додержання принаймні однієї з ознак (умов) фінансового лізингу [10].

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку забезпечення поліцейських та осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, Державного бюро розслідувань житлом на умовах фінансового лізингу» від 14.11.2018 №1201 визначає, що поліцейський має право на забезпечення житлом на умовах фінансового лізингу в разі: 1) наявності вислуги не менше ніж два роки, крім осіб, які мають статус учасника бойових дій; 2) якщо до досягнення граничного віку перебування на службі залишилося не менше ніж п'ять років. Договори фінансового лізингу та про компенсацію частини лізингових платежів укладаються на строк до дати досягнення лізингоодержувачем граничного віку перебування на службі. Строк дії таких договорів не повинен бути менше ніж п'ять років та не може перевищувати 20 років. У фінансовий лізинг передається житло, що перебувало в експлуатації не більш як протягом 20 років чи реконструкцію (капітальний ремонт) якого здійснено не більш як за 10 років до укладення договору фінансового лізингу та яке від-

повідляє нормативній площі житла. Вартість 1 кв. метра загальної площі житла, що передається у фінансовий лізинг, не може перевищувати опосередковану вартість спорудження житла за регіонами України, визначену Мінрегіоном та збільшену для: 1) м. Києва, Дніпра, Львова, Одеси та Харкова - у 1,75 раза; 2) міст - обласних центрів, міст обласного значення з населенням понад 300 тис. осіб та населених пунктів, які розташовані в районах, прилеглих до меж м. Києва, Дніпра, Львова, Одеси та Харкова, - у 1,5 раза; 3) міст обласного значення з населенням від 100 тис. до 300 тис. - у 1,25 раза; 4) інших населених пунктів - у межах опосередкованої вартості у відповідній області [11].

Висновки

У підсумку проведеного в статті наукового дослідження можемо вказати, що специфіка житлового забезпечення поліцейських на сьогоднішній день полягає в наступному: 1) наявності окремих правових гарантій забезпечення житлових потреб поліцейських та членів їх сімей; 2) дії спеціальної нормативно-правової бази, яка визначає особливий порядок житлового забезпечення співробітників Національної поліції України; 3) закріпленні в законодавстві нетипових різновидах житлового забезпечення, які включають в себе надання тимчасового відомчого житла для проходження служби в певній місцевості, а також забезпечення житлом на умовах фінансового лізингу.

Література

1. Конституція України: закон від 28.06.1996 №254к/96-ВР. Офіційний вісник України. 2010. №72/1. Ст.2598.
2. Новий тлумачний словник української мови. У 4-х т. Т. 2. К.: Аконіт, 1998. 911 с.
3. Рабінович П.М. Права людини і громадянина в Конституції України (до інтерпретації вихідних положень). – Харків: Право, 1997. 63 с.
4. Горян Е.В. органи місцевого самоврядування в конституційно-правовому механізмі забезпечення основних прав і свобод громадян України: автореф... канд. юрид. наук. : 12.00.02. Київ: Інститут законодавства Верховної Ради України. 2005. 216 с.

SUMMARY

In the article, through a detailed analysis of the departmental regulatory framework governing police activities and general housing legislation, a definition of housing provision for employees of the National Police of Ukraine is developed. It is established that the specificity of housing provision for police officers lies in the following: (1) the existence of separate legal guarantees for meeting the housing needs of police officers and members of their families; (2) the operation of a special regulatory framework that determines a specific procedure for housing provision for employees of the National Police of Ukraine; (3) the закреплення in legislation of non-standard forms of housing provision, which include the provision of temporary departmental housing for service in a particular locality, as well as housing provision under financial leasing arrangements.

Key words: housing provision, employees of the National Police of Ukraine, police officers, housing provision for police officers, specifics of housing provision in the police.

5. Житловий кодекс України: кодекс, закон від 30.06.1983 №5464-Х. Відомості Верховної Ради УРСР. 1983. №28. Ст.573.

6. Аврамова О. Поняття та види житлового забезпечення. Збірник наукових праць «Приватне право і підприємництво». 2025. Випуск 25. С.122-128.

7. Наконечний В.В. Способи житлового забезпечення військовослужбовців. Наукові записки. 2021. Випуск 10. С.275-282.

8. Про Національну поліцію: закон від 02.07.2015 №580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. №40-41. Ст.379.

9. Про затвердження Порядку виплати та визначення розміру грошової компенсації поліцейським за найм ними житла: постанова, порядок від 24.10.2018 №866. Офіційний вісник України. 2018. №86. Ст.2840.

10. Про фінансовий лізинг: закон від 04.02.2021 №-IX. Офіційний вісник України. 2021. №22. Ст.976.

11. Про затвердження Порядку забезпечення поліцейських та осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, Державного бюро розслідувань житлом на умовах фінансового лізингу: постанова, порядок від 14.11.2018 №1201. Офіційний вісник України. 2019. №9. Ст.304.